

Tural CƏFƏRLİ

GÜNORTA

İnsan təslim olmadığı müddətə öz taleyindən güclüdür...

Remark

Hər dəfə qarşıma çıxırdı. Mən onu yerə dikilmiş baxışlarından və solğun bənizindən tanıyırdım. Yaxınlıqdakı gül dükənində satıcı işləyirdi. O, gül dükənindəki bütün güllərdən gözəl görünürdü. Ətrafını saran güllər onun solğun bənizini unutdura bilmirdi. Heç onun səsini eşitməmişdim. Marağ mənim beynimi sarmaşığı kimi bürüməyə başlamışdı. Cavabsız suallar, sanki Misir ehramları kimi özündə böyük bir sirri gizlədirdi. Mən bu sirin açılmasına və tezliklə qarşılaşacağım möcüzə ilə tanış olmağa tələsirdim. O kimdi, səsi necədi, nə düşünür, necə yaşayır, subaydımı, bəlkə, evlidi?.. Suallar ürəyimi yun kimi didirdi...

Bəxtim onda gətirib ki, riyaziyyatı yaxşı bilirəm. Bəzən adamlara da rəqəmlər kimi baxıram. Ən çox gözümə sifirə bərabər adamlar deyir. Həyatımdan məmnunam. Arzularım göy qurşağına bənzəyir. Həm də həyata keçirdiyim arzular mənə

asan və əlçatan olduğu üçün o qədər də dadı-duzu yoxdu əslində...

İndi işim var, əmək haqqım yüksəkdi. Demək olar ki, heç bir problemim yoxdu. Yoxsa sinif yoldaşım Fuad... Getdi ədəbiyyat oxudu, şeirlər yazmağa başladı. İndi işsiz adamdı, pulu da yoxdu, kimə lazımdı sənin şeirlərin, ay Fuad? Gül kimi fizikanı, kimyanı bilirdin də, nə var idi axı ədəbiyyatda? Keçən ay borc pul istədi məndən, bir tərəfdən də yazığımı gəlir ona. Amma insafən şeirləri çox maraqlıdı. İstedad var e, amma nə faydası? Kimdi onun istedadını qiymətləndirən... Ali məktəbə hazırlaşanda müəllimləri ona çox ümid edirdi. Gələcəyinin parlaq və nümunəvi olacağına inanırdılar. Ancaq belə olmadı. O bütün ümidləri suya düşürdü...

Mən isə iqtisadiyyat üzrə oxuyub, bank sektorunda çalışmağa başladım. Tezliklə özümə ev,

avtomobil aldım. Hələ qohum-qonşuya da kömək edirəm. Belə yaxşıdı. Heç narahatlığım yoxdu. Pul sel kimi gəlir qabağıma. Hərdən puldan da bezirəm. Fuad kimi problemlərin içində balıq kimi çırpınmaq keçir könlümdən. İstəyirəm borcum dağa dönüb məni intihar həddinə çatdırsın. Maraqlıdı, görəsən, necə olur adam? Necə yıxılır, necə ölmək istəyir?

Amma bilirəm ki, mənə vəzifəmə, puluma, nüfuzuma görə hörmət edirlər. Fuadın heç nəyi olmasa da, səmimi və gerçək hörməti var. O, ömrünü sözə, ədəbiyyata həsr edib, bir maddi qazancı yoxdu, amma mənəvi zənginliyi ölçüyə gəlməz. Həm yaradıcılığı, həm istedadı onu sevilən bir şəxsiyyət edib. Bunu mən dəqiq bilirəm. Di gəl, adam o qədər sıxıntılarla baş-baş qalıb, bank kreditlərinin əlində əsir-yesir olub, quruyub çöpə dönüb.

Sevgidə bəxtim gətirib. Həmişə gözəl, ağıllı, intellektual qızlarla münasibətim olub. Onların bəziləri maddi imkanına, bəziləri yaraşlıqlı olmağına görə məni seçiblər. Ancaq aralarında ədəbiyyata, sözə, şeirə vurğun olanları da az olmayıb. Hələ biri vardı danışanda şeir kimi danışdı. Qafiyəli, intonasiyalı, romantik... Gülməyim tuturdu, özümü güclə saxlayırdım, o saat Fuad yadıma düşürdü...

“Bir çox hallarda İsa küçədə yaşayan şəxs kimi idi. Onun nə evi, nə də ki, maddi imkanı var idi. Buna baxmayaraq, o, həyatları və heç kimin etmədiyindən daha çox tarixin axınına dəyişib. Buna görə də Müqəddəs Kitabı dini kitab olduğuna görə yox, İsa Məsih haqqında öyrənmək üçün oxumağa davam etdim. Bütün İncil boyu Məsih, peyğəmbər ya da ki, yaxşı tərbiyəli olduğunu yox, Allah olduğunu iddia edir. Heç bir tərifi layiq adam belə iddia etməmişdir. Əgər, həqiqətən, O yerdə olan Allah idisə, mən bununla razılaşmalı idim”.

Fəlsəfədə şüur problemi mənim diqqətimi çəkəndən bəri ətrafımda baş verən hadisələri diqqətlə müşahidə etməyə başlamışam. Niyə bunu dedim, çünki mənim qardaşım fəlsəfə ixtisasını bitirib. Hərdən mənimlə fəlsəfə haqqında danışmağa çalışır. Ürəksiz və həvəssiz halda qulaq asıb, sonra hər şeyi başa düşmüş kimi razılıq əlaməti olaraq başımı yelləyirdim. Bir dəfə şüur haqqında

olan müəhazirəsi diqqətimi çəkmişdi. Beləliklə, bir qədər araşdırmalar etməli olmuşdum. Orada belə bir məqam var: “Müasir fəlsəfi tədqiqatlarda şüurun dünyaya münasibətinin əsas tipləri olmaq etibarilə, birincisi, şüurun mövcud olması formalarından olan idrakı, ikincisi, şüurlu insanın məqsədə uyğun fəaliyyətindən ibarət olan praktikanı, üçüncüsü, cəmiyyətdə mövcud olan əxlaqi, estetik normalar sistemi ilə müəyyən edilən dünyaya, cəmiyyətə və insana sərvət münasibətlərini bir-birindən fərqləndirirlər. Şüurun necə mövcud olması üsulu və onun nəyinsə necə mövcud olması – bilik deməkdir”. Bu məsələ məni bir çox məclislərdə əməlli-başlı vəziyyətdən çıxarıb. Özümü əsl ziyalı hesab etdiyim və özümlə qürurlandığım vaxtlar olub. Demək istəyirəm ki, mən pul qazanmağı yaxşı bacarsam da, daxilən özümdə bir işıq, bir məntiq görmürəm. Yəqin, mən Tanrının seçdiyi və sadəcə olaraq, şanslı birisiyəm...

Uzun zamandı təklirim yosun kimi məni boşluğun dərinliyinə doğru çəkib aparır. Bu vəziyyəti özüm istəsəm də, hiss edirəm ki, artıq narahatlıq hissim mənim bütün varlığımı işğal edib. Ona görə də yeni və maraqlı bir məşğuliyyət axtarışına çıxdım. Kitabxanalara, kitab dükanlarına getdim. Çoxlu kitab aldım. Nə aldığımı, kimi oxuyacağımı bilməsəm də, xeyli kitab almaqdan yorulmadım. Kitab dükanındakı satıcıların üzündəki təbəssümü unuda bilmirəm. Onlar bu qədər kitabın alınmasına görə çox xoşbəxt idilər...

“Sevgi hərəkətdi, hiss deyil. Sevgi seçimdi. Sözün düzü, əmrdir.”

Dünən onu görmədim. Heç bu gün də qarşıma çıxmadı. Mən çaşqın və narahat halda onun işlədiyi gül dükanına tərəf getdim. Qapı bağlı idi, pəncərədən “Nahar fasiləsi” tablosu asılmışdı. Günorta saat 2 idi. Nahar bitmək üzrə olsa da, dükan hələ də bağlı idi. Yerimdə donub qaldım. Adamlar yanımdan ötüb keçdikcə mən daha da keyləşirdim. Bədənimdə baş qaldıran ağrıların adını bilmirdim. Məni böyük və sanki heç vaxt bitməyəcək bir sükunət yaxalamışdı...

Hər dəfə onu görəndən sonra Cemal Süreyanın şeirini mahını kimi zümzümə edirəm:

“Biliyorum sana giden yollar kapalı,
Üstelik, sen de hiç bir zaman sevmedin beni.
Ne kadar yakından ve arada uçurum;
İnsanlar, evler, aramızda duvarlar gibi.

Uyandım, uyandım, hep seni düşündüm,
Yalnız seni, yalnız senin gözlerini.
Sen bayan, nihayet, sen ölümüm-kalımım.
Ben artık adam olmam bu derde düşeli,
Şimdilerde bir köpek gibi koşuyorum ordan o...

Fuadın təsiri ilə mən də ara-sıra ədəbiyyat oxuyuram. Ancaq zövq xatirinə. Qəti həvəsə gəlməyim yoxdu. Qorxuram bir gün şeir-zad yazam. Bədbəxt olaram lap...

İndi belə vaxtlarda şeirlərdən bərk yapışıram. Sanki şeirlər məni başqa bir dünyaya aparır. Heç kimin olmadığı, heç kimin bilmədiyi dünyaya... Rəqəmlərdən uzaq, hesablardan kənar, uzaq bir dünya...

Həmin gün dükən “Nahar fasiləsi”ni bitirmədi. Səhər də belə oldu. Sonra bir həftə keçdi. Və bir gün dükən qapısının açıq olduğunu gördüm. İti addımlarla qapıya tərəf getdim. İçəridə bir polis var idi. Yaşlı bir kişinin qabağında durub nəsə soruşdu. Adam baxışlarının ona yönəldiyini görüb soruşdu:

– İşləmirik, qardaş!

– Mən satıcını soruşmaq istəyirdim. Hardadı o xanım? Əllərim anidən əsməyə başladı.

Kişinin qaşları çatıldı. Dodağını gəmirməyə başladı. Polisin üzünü mənə tərəf çevirdi:

– Siz onu tanıyırdınız?

– Xeyr... Sadəcə... Boğazım qurudu. Hiss elədim ki, qorxmağa başlayıram.

– Onu öldürüblər. Qatil hələ də azadlıqdadır. Siz onu niyə soruşdunuz? Polis mənə tərəf gəlməyə başladı.

Özümü güclə saxladım. Anlaşılmaz hisslər məni az qala yerə vurmaq üzrə idi.

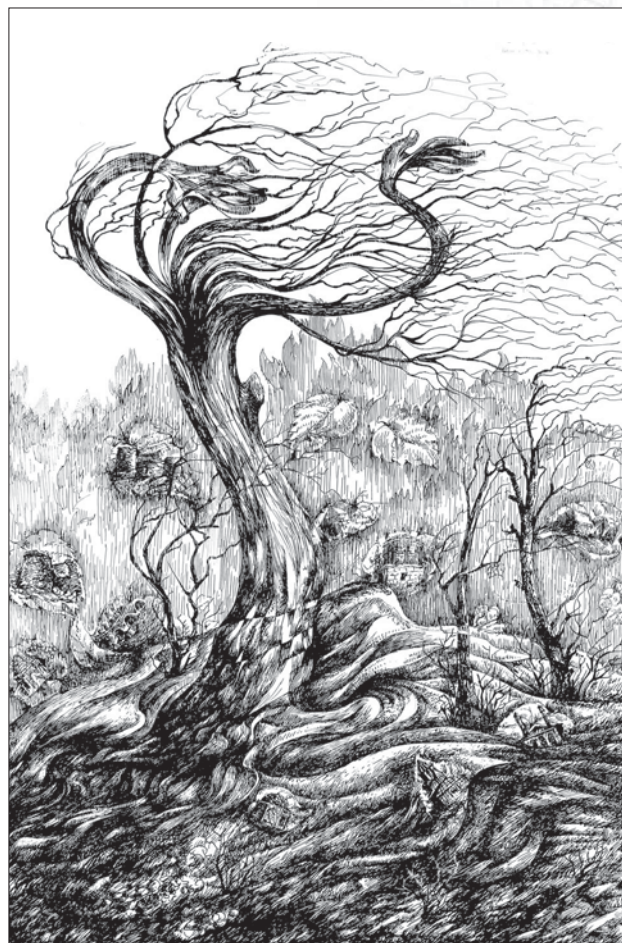
– Tanımırdım, bilmirəm.

Sonra nə dediyim yadımda deyil.

Cəmi bir neçə müddət əvvəl hər gün görürdüm onu. Sonralar eşitdim ki, yazıq qızı qardaşı öldürübmüş. Guya namus üstündə. Onu da öyrəndim ki, bir dəfə evli olub. Yoldaşı içki aludəçisi imiş. Onu tez-tez döyürmüş, o da axırda boşanmalı olub. Bətnindəki uşağı da döyülən vaxtı itiribmiş...

“Məsihin nə üçün gəlməsi, nə üçün çarmıxa çəkilməsi səbəblərinə baxanda – O, bütün bəşəriyyət üçün öldü, O, bütün bəşəriyyət üçün əzab çəkdi. Buna görə də hər bir həddini aşan şəxs öz hissəsinə və ya öz təqsirinə baxmalıdır. İndi əsas sözə, verilən sözə geri dönmək vaxtıdır... O əzab çəkərək və öldürülərək bağışladı”.

Mən bir daha o gül dükəninin qarşısından keçmədim. Günorta idi, ağır addımlarla nahardan işə qayıdırdım. Fuadla rastlaşdım. Sevincək idi. Qızı olmuşdu. Bu arada, qızına da şeir yazmışdı. Nədənsə gül dükənindəki qızı xatırladım. Fuadı təbrik edib, yoluma davam etdim. Arxamca boylanan baxışlar borc istəyirmiş kimi uzanırdı...

Rəssamı Yaşar Səmədov